

Thiền giả Harari: Chỉ có lòng hào phóng mới đảm bảo hòa bình giữa Israel và Palestine

ISSN: 2734-9195 13:58 12/02/2026

Nếu một người cầu nguyện mỗi ngày rằng ngôi nhà của người hàng xóm thuộc về mình, thì người đó phải cầu nguyện bao nhiêu lần trước khi có thể đăng ký quyền sở hữu ngôi nhà đó tại cơ quan đăng ký đất đai?

Tác giả: **Karam Nama**

Viết dịch: **Sa môn Le Văn Phước**

Nguồn: <https://madan.org.il>

Cốt lõi của cuộc khủng hoảng là rất ít người Israel có thể lên tiếng bày tỏ quan điểm và diễn đạt những điều mà chính trị không thể diễn tả. Tuy nhiên, **Thiền giả Yuval Noah Harari** - không phải là chính trị gia hay người đại diện cho quyền lực nhà nước, mà là một nhà tư tưởng xã hội nổi tiếng thế giới, đã đạt được điều này.

Ông lập luận rằng xung đột Israel-Palestine không còn là tranh chấp đất đai, mà là cuộc đấu tranh giành sự chắc chắn về mặt đạo đức giữa hai bên dựa trên những câu chuyện tuyệt đối của riêng họ.

Gần đây trong một bài bình luận dài được đăng trên Financial Times, Thiền giả Yuval Noah Harari không tự coi mình là người bên vực cho câu chuyện của người Palestine. Thậm chí ông đã làm một điều còn đáng lo ngại hơn, ông ta đã phá vỡ câu chuyện của Israel từ bên trong, tước bỏ tính thiêng liêng về mặt lịch sử vốn từ lâu đã được sử dụng để biện minh cho việc sử dụng vũ lực.

Ông thẳng thắn chỉ ra rằng diện tích đất giữa sông và biển không đủ nhỏ để chứa đựng hai dân tộc, và điều cản trở sự chung sống không phải là các yếu tố địa lý, mà là thần thoại.

Ông đã có một quan điểm khác thường so với quan điểm chủ đạo của Israel, thừa nhận rằng người Palestine không phải là những người mới đến vùng đất này, mà có đầy đủ và chính đáng quyền sinh sống trên đó - không phải với tư cách khách hay “*cư dân tiềm năng*”, mà là công dân của vùng đất này, gắn bó

sâu sắc với nó như người Do Thái. Thậm chí có thể còn hòa nhập sâu sắc hơn vào đời sống thường nhật của người dân nơi đây. Điều này đặt ra một câu hỏi không thể tránh khỏi: liệu những tiếng nói như của Thiền giả Yuval Noah Harari - cho dù có cơ sở **đạo đức** vững chắc đến đâu, có thể tìm được chỗ đứng trong hệ thống chính trị và quân sự của Israel hay không?

Ảnh: madan.org.il

Trong một xã hội được xây dựng trên nỗi sợ hãi và sự thống trị của bạo lực, liệu một câu chuyện thách thức những nhận thức lịch sử đã được thiết lập và khẳng định quyền của người Palestine có thể nhận được sự ủng hộ?

Hay liệu sự can thiệp của ông ta sẽ vẫn bế tắc, không tìm được chỗ đứng chính trị nào? Thiền giả Yuval Noah Harari tiếp tục đào sâu vào luận điểm của Israel, đến tận điểm kết thúc hợp lý của nó.

Ông nhắc nhở độc giả rằng hầu hết người Do Thái, sau khi rời bỏ quê hương, chưa bao giờ bị cấm trở về. Cả người La Mã, người Ả Rập lẫn người Ottoman đều chưa bao giờ đóng cửa biên giới. Ông tin rằng sự thật đáng lo ngại là người Do Thái không muốn trở về, và vùng đất hiện được miêu tả như một “*giấc mơ vĩnh cửu*” thực chất chỉ là điểm đến của một số ít người trong nhiều thế kỷ qua.

Sau đó, ông đã bác bỏ một quan niệm sai lầm ăn sâu bám rễ khác, cầu nguyện, dù chân thành đến đâu, cũng không thể tạo nên quyền sở hữu.

Ví dụ của ông rất ngắn gọn: nếu một người cầu nguyện mỗi ngày rằng ngôi nhà của người hàng xóm thuộc về mình, thì người đó phải cầu nguyện bao nhiêu lần trước khi có thể đăng ký quyền sở hữu ngôi nhà đó tại cơ quan đăng ký đất đai? Như vậy, Thiền giả Yuval Noah Harari đã phá vỡ cốt lõi cảm xúc của lập luận của chủ nghĩa Phục quốc Do Thái - rằng khát vọng tôn giáo có thể được chuyển hóa thành quyền lợi chính trị.

Ông cũng đặt người Palestine trong bối cảnh thực tế lịch sử của họ. Khi những người Do Thái đầu tiên đến vào cuối thế kỷ XIX, vùng đất này không hề cằn cỗi. Vào thời điểm đó, các thành phố mọc lên như nấm - Acre, Jaffa, Gaza, Nablus, Hebron - và hàng trăm ngôi làng tạo nên một bức tranh văn hóa và xã hội phong phú. Mặc dù bản sắc dân tộc Palestine chưa được hình thành đầy đủ vào thời điểm đó, điều này không phủ nhận sự tồn tại của nó ngày nay.

Một quốc gia không được hình thành chỉ sau một đêm, mà dần dần định hình theo thời gian. Hai thế kỷ kinh nghiệm chung là đủ để một quốc gia trưởng thành. Thiển giả Yuval Noah Harari cũng phê phán câu chuyện của người Palestine từ nhiều góc độ khác nhau. Ông không phủ nhận sự tồn tại của người Palestine hay quyền sở hữu đất đai của họ. Thay vào đó, ông đặt câu hỏi về khái niệm “*nguồn gốc*” duy nhất - một quan niệm mà ông cho là ảo tưởng của cả hai phía.

Vùng đất nằm giữa sông và biển này chưa bao giờ thực sự thuộc về bất kỳ quốc gia nào. Lịch sử của nó là một bức tranh phong phú về chinh phục, di cư và bản sắc. Bản thân “*Palestine*” trong lịch sử chỉ đơn thuần là một đơn vị hành chính, ranh giới của nó thay đổi theo các đế chế. Bản đồ Palestine thời kỳ Ủy trị như chúng ta biết ngày nay được người Anh vẽ ra, chứ không phải bởi các nhà cai trị trước đó.

Tuy nhiên, Thiển giả Yuval Noah Harari đã tránh được cái bẫy của sự so sánh sai lệch. Ông không sử dụng những sự kiện này để làm suy yếu tính chính đáng của Palestine. Thay vào đó, ông lập luận rằng tính chính đáng của quốc gia không bắt nguồn từ những tên gọi cổ đại hay bản đồ đế quốc, mà từ cuộc sống chung, những ký ức tích lũy và sự gắn bó mật thiết hàng ngày giữa con người và đất đai.

Trong phần cuối của bài bình luận, Thiển giả Yuval Noah Harari cố gắng dung hòa những sự thật đan xen này. Ông chỉ ra rằng việc mô tả người Israel là “*những người thực dân châu Âu*” đã bỏ qua sự hiện diện hàng nghìn năm của người Do Thái trên vùng đất này và xem nhẹ thực tế rằng một nửa số người Do Thái ở Israel ngày nay đến từ Trung Đông - Baghdad, Cairo, Sana'a, Aleppo, Tripoli, Tunisia, Rabat và những nơi khác.

Ngay cả với lời giải thích này, Thiển giả Yuval Noah Harari cũng không trao cho người **Do Thái** những quyền tuyệt đối. Ông đặt họ trong bối cảnh lịch sử thích hợp, họ là những cư dân lâu đời, nhưng không có đặc quyền vĩnh viễn, cũng không phải là đặc quyền chính trị của thế kỷ XX. Ông quay trở lại luận điểm cốt lõi của mình: người Palestine những năm 1920 mới là cư dân thực sự của vùng đất này, và việc người Do Thái bị bức hại ở châu Âu không phải là trách nhiệm

của họ.

Không ai gánh chịu trách nhiệm về những tội ác đã xảy ra ở nơi khác. Nhưng Thiên giả Yuval Noah Harari khẳng định rằng thời gian đã thay đổi mọi thứ. Một thế kỷ sau, vùng đất này là nơi sinh sống của hai nhóm dân tộc đông đảo, mang nhiều vết sẹo và nghèo khổ như nhau. Bảy triệu người Do Thái không có nơi nương náu, và bảy triệu người Palestine không có quê hương nào khác. Chỉ riêng điều này thôi cũng đủ để bác bỏ mọi khẳng định tuyệt đối và mọi luận điệu cố gắng xóa bỏ sự tồn tại của phía bên kia.

Từ đó, Thiên giả Yuval Noah Harari đi đến luận điểm cốt lõi của ông: hòa bình không thể được xây dựng trên những thỏa thuận tạm thời hay những kế hoạch được lập ra dưới sự ép buộc. Hòa bình đòi hỏi lòng hào phóng - trong thời đại vũ khí tràn lan, điều này nghe có vẻ ngây thơ, nhưng chỉ có lòng hào phóng mới có thể phá vỡ vòng luẩn quẩn của nỗi sợ hãi.

Ông kêu gọi người Israel ngừng ám ảnh bởi từng ngọn đồi và từng con suối. Đất đai không phải là mục tiêu cuối cùng; mà chính là người hàng xóm phía sau bức tường ngăn cách. Lợi ích thực sự của Israel không nằm ở việc mở rộng biên giới, mà là đảm bảo Palestine trở thành một quốc gia thực sự - an toàn, thịnh vượng và là một quốc gia láng giềng, chứ không phải là một quốc gia bị nô lệ.

Ông kêu gọi người Palestine thể hiện một loại hào phóng khác: tính chính thống. Sự công nhận như vậy có thể mở ra cánh cửa cho một cộng đồng Ả Rập và Hồi giáo rộng lớn hơn, mang lại cho người Israel cảm giác an toàn - trở trêu thay, đây lại là điều mà người Palestine đã bị tước đoạt trong nhiều thập kỷ.

Cuối cùng, Thiên giả Yuval Noah Harari cảnh báo rằng thời gian không phải là vô tận. Những người nói về *"vĩnh cửu"* quên rằng vĩnh cửu chỉ là ảo ảnh, và thế giới đang thay đổi với tốc độ đáng báo động, đe dọa tất cả mọi người - từ vũ khí hạt nhân thế hệ mới đến các đội quân AI tự động. Giải pháp thay thế cho *"hai quốc gia cho hai dân tộc"* có thể không phải là một quốc gia, mà là không quốc gia nào cho không dân tộc nào, nếu sự ngoan cố tiếp tục bóp nghẹt tương lai.

Thông qua sự can thiệp này, Thiên giả Yuval Noah Harari đã vượt qua những quan điểm trái chiều, làm sáng tỏ một chân lý đơn giản nhưng sâu sắc: sự cứu rỗi của đất nước không nằm ở những huyền thoại, cũng không nằm ở sự giải phóng bằng vũ lực, mà nằm ở những người biết nhận ra nhau, từ bỏ những niềm tin mù quáng và chọn làm láng giềng thay vì kẻ thù. Tuy nhiên, câu hỏi vẫn còn đó: Liệu Israel, một quốc gia có cấu trúc chính trị và quân sự đầy rẫy sự kiêu ngạo quyền lực, có thể lắng nghe những tiếng nói ấy hay không?

Liệu một diễn ngôn khẳng định quyền được sống một cuộc sống phẩm giá đầy đủ của người Palestine và kêu gọi thành lập một nhà nước Palestine thực sự có thể tìm được chỗ đứng trong một xã hội được xây dựng trên nỗi sợ hãi và sự thống trị của bạo lực?

Hay liệu tiếng nói của Thiên giả Yuval Noah Harari, giống như nhiều tiếng nói trước đó, cuối cùng sẽ chỉ còn là tiếng vọng trong thung lũng?

Tác giả: **Karam Nama**/Viết dịch: **Sa môn Le Văn Phước**

Nguồn: <https://madan.org.il>